

Vergi Kayıp Ve Kaçağının Önlenmesine Yönelik Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaklaşımları Gaziosmanpaşa İlçesinde Bir Araştırma

Doç. Dr. Ekrem KARA
Gaziantep Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
ekremkara40@gmail.com

Enes Said ÖZTÜRK
Gaziantep Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi
ekrem40@hotmail.com

Özet

Bu çalışma, vergi kayıp ve kaçağının önlenmesine yönelik muhasebe meslek mensuplarının görüşlerine yer vermek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın yöntemi nicel veri analizine dayalı olarak tarama modelinde tasarlanmıştır. Bu araştırmanın evrenini İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan muhasebe meslek mensuplarını oluşturmaktadır. İstanbul'un Gaziosmanpaşa ilçesinde toplamda 645 muhasebe meslek mensubu bulunmaktadır. Örneklem anakütle içinden seçilmiş araştırmaya katılmaya gönüllü 251 meslek mensubundan oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmış ve kullanılan anket formu 2 bölümden oluşmuştur. İlk bölümde yazar tarafından literatür taraması yapılarak oluşturulan ve 8 çoktan seçmeli sorudan oluşan bölüm yer almaktadır. İkinci bölümde ise literatürde yer alan bir ölçek kullanılmış elde edilen veriler istatistiksel açıdan analiz edilmiştir. Nicel veri analizini yapmak için SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Veriler uygun kodlamalar yapılarak SPSS programına girildikten sonra demografik özelliklerin ve anket maddelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler için frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Yapılan çalışma sonuçları çeşitli demografik değişkenler bazında incelenmiştir. Vergi kayıp kaçaklarının mevzuattan, mali nedenlerden ve muhasebe uygulamalarından kaynaklandığını düşünen katılımcıların fikrini mesleki kıdemleri, eğitim düzeyleri ve meslek profilleri etkilediği tespit edilmiştir. Yönelimsel, ekonomik, psikolojik, sosyal nedenlerden kaynaklandığını düşünen katılımcıların fikrini ise cinsiyet, mesleki kıdemleri, eğitim düzeyleri ve meslek profilleri olmak üzere tüm değişkenlerin etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Vergi Kaybı, Vergi Kaçağı, Muhasebe Meslek Mensupları*

Approaches Of Accounting Profession Members Towards Tax Loss And Tax Evasion: A Study In Gaziosmanpasa County

Abstract

This study was performed in order to state the views of accounting profession members towards preventing tax evasion and tax loss. The study was designed by using relational screening model based on quantitative and qualitative analyses. Accounting profession members in Gaziosmanpasa, ISTANBUL constituted the universe of the study. There are 645 accounting profession members residing in Gaziosmanpasa County in Istanbul. The sample was constituted by 251 profession members who volunteered participating in the study and was selected in the universe. Survey form, which consisted of 2 chapters, was utilized as a data collection tool. In the first section, there is a section consisting of 8 multiple choice questions which were composed upon doing literature review by the author. On the other hand, in the second chapter, a lot of scales present in the literature were used and the data acquired were statistically analyzed. SPSS 21 package programme was used so as to make quantitative data analysis. After entering data by doing an appropriate coding in SPSS programme, frequency, percentage, mean and standard deviation values with regard to demographic features and survey materials were calculated. Results of the study were examined on the basis of various demographic variables. It was found that the idea of the participants that tax loss and evasion result from regulation, financial reasons and accounting applications was affected by their Professional seniority, education level and profession profiles. On the other hand, it was found that that the idea of the participants that tax loss and evasion result from administrative, economical, psychological, and social reasons was affected by all variables - professional seniority, education level, profession profiles and gender.

Key Words: *Tax Loss, Tax Evasion, Accounting Profession Members*

Giriş

Ülkemizde kamu gelirleri içinde çok büyük bir paya sahip olan vergi gelirlerinin yeterli düzeye ulaştırılmamasının en önemli sebebi vergi kayıp ve kaçaklarıdır. Son yıllarda yapılan araştırmalarda vergi kayıp ve kaçığının oldukça yüksek seviyelere ulaştığı gözlemlenmektedir. Ekonomik kalkınma ve istikrar ile toplumsal refahın gerçekleştirilebilmesi, vergi kayıp ve kaçığının en aza indirilmesi ile mümkündür. Vergi kayıp ve kaçığı önlenemediği takdirde, vergi gelirleri yeterli düzeye ulaştırılmayacak, bu durumda devletin iktisadi ve sosyal fonksiyonlarını sağlıklı bir şekilde yerine getirmesi güçleşecektir.

Devlet bütçesinin en önemli bölümünü oluşturan vergilerin çok büyük bir kısmının ise ticari ve sınai kuruluşların faaliyetleri sonucunda sağlandığı dikkate alınırca, verginin ortaya çıkması sürecinde, genel ifadesi ile muhasebe mesleğinin önemli ve etkili olduğunu kabul etmek de kaçınılmazdır. Ülkemizde de kayıt dışı ekonominin ciddi boyutlara ulaşması, kayıt sisteminin geliştirilememesi vergi kayıp ve kaçığını artırmaktadır. Devlet açısından bu olumsuz gelişmeyi önlemenin pek çok yolu vardır. En etkili olanların başında muhasebecilik mesleğini icra edenler vasıtası ile bu olumsuzluğun en aza indirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp kaçakları ile ilgili görüşleri çok önemlidir. Bu sebeple tez çalışmasında vergi kayıp ve kaçığının irdelenmesinin yanı sıra, muhasebe meslek mensuplarının görüşleri incelenmeye çalışılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde vergi kayıp ve kaçığının ne olduğu, nedenleri ve önleyebilecek tedbirlere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise muhasebe mesleğinin tanımı yapılmış, meslek mensuplarının niteliklerine yer verilmiş ve muhasebe meslek mensupları açısından vergi kayıp kaçaklarının önlemesi için alınacak önlemlere yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçığı ile ilgili görüşleri anket yöntemiyle incelenmeye çalışılmıştır.

Sonuçta ise yapılan araştırma, inceleme, tespit ve değerlendirmeler neticesinde varılan yargılar, hangi sonuçlara ulaşıldığı açıklanmaya çalışılmıştır.

1.Vergi Kayıp Ve Kaçakçılığı

Vergi kaybı, mükelleflerin vergi ile ilgili konulara yeterince nüfuz edememeleri veya iyi niyetli davranışlarına rağmen düşük vergi ödemesine neden olmaları yanında, bilerek ve isteyerek daha az vergi ödeme çabalarının sonuçları olarak ifade edilebilmektedir (Aydın, 2003:19). Dar anlamda vergi kaybı ise, mükelleflerin vergi yükümlülüklerini olması gerekenin altında gerçekleştirme çabalarının bir sonucudur. Vergilendirme ile ilgili görevlerin süresi içinde yerine getirilmemesi nedeniyle, verginin zamanında tahsil edilmemesi veya eksik tahsil edilmesi şeklinde de ifade edilebilen vergi kaybı, günümüzde değişen önem ve büyüklüklerde olmak üzere gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çeşitli problemleri meydana getirmektedir (Aydın, 2003:20).

Vergi kaybının oluşumu değişik şekillerde gerçekleşebilir. Bunlar; (Çavuş, 2001: 193-194)(Türkal ve diğerleri, 2010: 57):

- Verginin Zamanında Tahakkuk Ettirilmemesi
- Verginin Eksik Tahakkuk Ettirilmesi
- Mükellefe İade Edilen Vergi

Vergi kaçığı, vergilendirilmesi gereken bir işin ya da olayın vergi dışı bırakılması sebebiyle ya da vergi kaçırmak suretiyle vergi idaresinin bilgisinden yoksun bırakılması ve ödenmesi gerekli olan verginin ödenmemesidir (Karakoç, 1995: 58). Vergi mükellefleri yürürlükteki kanunlara aykırı hareket etmeksizin, yüksek oranlı bir vergiye mevzu teşkil eden mal ve hizmetleri satın almaktan kaçınacakları gibi, kanunlara aykırı hareket etmek suretiyle de vergiden kaçınabilirler. Birinci şekildeki kaçınmaya “kanuni içtinap” (yasal kaçınma), ikinci şekildeki kaçınmaya da “gayri kanuni içtinap” (yasal olmayan kaçınma) denir (Sayar, 1975:142).

Vergi kaçakçılığı, kasten vergi ziyana sebebiyet verilmesidir. Mükelleflerin vergiye tepkileri vergi kanunlarına aykırı hareket etme şeklinde gerçekleşiyorsa ve bu tepki sonucunda vergi

hasılatında bir azalış söz konusu oluyorsa vergi kaçakçılığı olgusu meydana gelmiş olur. Beyannamelerin verilmesi, satış ve hasılatların yeterince vergilendirilmemesi, hasılat ve giderlerin kanuni defter veya beyannameler kapsamına alınması şeklinde ortaya çıkan kaçakçılık suçunun en tipik özelliği kanunsuz yollara sapmak suretiyle daha az vergi ödemektir (Köprübaşı, 2000: 6).

1.1.Vergi Kaçırmada Başvurulan Yöntemler

Vergi kaçırmada başvurulan yöntemler, klasik ve güncel yöntemler olarak ikiye ayrılabilir.

1.1.1.Klasik Yöntemler

Vergi kaçırmanın en klasik yolu mal ve hizmet satışlarına fatura, serbest meslek makbuzu, fiş vs. düzenlememek veya eksik düzenlemek şeklinde meydana gelmektedir. Gerçekte de mükellefler tarafından en çok başvurulan, en basit yöntem budur. Cari dönemin hasılatının sonraki dönemin hasılatıymış gibi ertesi yıla kaydırılarak geç vergilendirilmesi, envanter kayıtlarında oynanması da diğer bazı klasik yöntemlerdendir.

Şirketin parasının kasada gösterilerek ortaklar tarafından kullanılması; kredinin şirkette kullanılıyor gibi gösterilerek özel işlerde kullanılması; kırpıntı, döküntü, düşük kalite mal gibi dolaylı hâsılat unsurlarının kayıt dışı bırakılması, ithal edilen veya satın alınan malların bir kısmının hiç kayıtlara girmeksizin satılması dolayısıyla bu satış gelirlerinin beyan edilmemesi, dövizli alacaklarda kur farkı gelirlerinin gizlenmesi gibi yöntemler de kullanılabilir (Gündüz, 2015: 5).

1.1.2.Güncel Yöntemler

Günümüzde neden olduğu vergi kaybı dolayısıyla vergi idaresini oldukça zorlayan alanlardan biri de e-ticaret kapsamında gerçekleştirilen işlemlerdir. E-ticaret doğası gereği vergisel işlemlerde güçlükler ortaya çıkarmakta, fiziki varlıklara ve işlemlere dayalı vergi sistemlerinin vergilendiremediği yeni bir taban oluşturmaktadır. Elektronik ticaretin vergilendirilmesinde sorunlar yaratan genel faktörler kısaca şöyledir (Organ ve Çavdar, 2012:67-74):

- E-ticaret gümrük sınırlarını bertaraf ederek global düzeyde ortaya çıkmaktadır.
- Firmaların internet üzerinden ticari faaliyette bulunmalarını sağlayan web sunucusunun uzaktan işletilebilmesi vergilendirme konusunda ortaya çıkan birçok sorunun çözüme kavuşmasını engellemektedir.
- İnternet ortamında gerçekleştirilen e-ticarette alıcı ile satıcının birbirlerinin kimliğini bilmemeleri ya da yanlış bilgilendirilmeleri mümkündür.
- Yazılım, müzik ve sinema eserleri gibi klasik teslim yöntemleri kullanılmadan, gümrük kontrolüne girmeden, internet aracılığıyla bilgisayardan bilgisayara sanal ortamda indirilebilen ürünlerin ticareti hakkında da vergi idaresinin bilgisinin olması zordur.

1.2.Vergi Kayıp Ve Kaçaklarının Nedenleri

Vergi kayıp ve kaçaklarının nedenleri, vergi yasalarından, mali ve ekonomik, sosyal, idari ve psikolojik nedenlerden olmak üzere beş başlık altında incelenecektir (Şenyüz, 1992: 22).

1.2.1.Vergi Yasalarından Kaynaklanan Nedenler

Vergi kayıplarının oluşumuna neden olan etkenlerin bir kısmı da vergi yasalarından kaynaklanmaktadır. Vergi yasalarında meydana gelen sık değişimler, sık sık çıkarılan ve artık amacından sapmış olan vergi afları, vergi kaybına neden olan mükelleflere uygulanan yaptırımların etkinliğinin azalması ve mükellefin vergisini öderken esas aldığı oranların yüksek olması; mükellefleri vergi kaçırma veya eksik vergi ödeme yönünde teşvik etmektedir (Köprübaşı, 2000: 43).

1.2.2.Mali ve Ekonomik Nedenler

Vergi karşılıksız bir ödeme olduğu için, mükelleflerin devleti vergi kaybına uğratmaya iten öncelikli sebep ekonomik nedenlerdir. Vergi vermekle yükümlü kişileri vergi kaçırma iten ekonomik nedenlerin başında enflasyon olgusu gelmektedir. Enflasyonu kontrol altına almakta zorlanan ülkelerde, vergi mükellefleri gerçek kârlarını belirlemede zorlanmakta ve reel olmayan kârlar ortaya çıkmakta ve bu kârlar üzerinden vergi ödemek zorunda kalan mükelleflerin öz kaynaklarında bir azalma söz konusu olmaktadır. Bu olumsuzluktan etkilenen

vergi mükellefleri de vergi kayıplarına neden olan işlemlere başvurmak zorunda kalmaktadır (Kırbaş, 1995: 13).

1.2.3.Sosyal Nedenler

Vergi kanunlarının sıklıkla değiştiriliyor olması, vergi oranlarının yüksek tutularak daha fazla tahsilat yapılması isteği, istisna ve muafiyetler nedeniyle elde edilmesi gereken kamu gelirlerinden devletin mahrum bırakılması sık sık çıkarılan vergi kanunlarının mükelleflerde yarattığı belirsizlikler vergi kaybına sebep olmaktadır (Köprübaşı, 2000: 12).

1.2.4.İdari Nedenler

Vergi kayıp ve kaçaklarının tahsil edilmesi ve önlenmesinde vergi idaresinin rolü açıktır. Vergi idaresi vergi vermekle yükümlü kişileri ne derece takip ederse vergi vermeme eğilimi de o düzeyde azaltabilir. Vergi idaresinin vergi vermekle yükümlü kişileri vergilendirme sonrası olduğu kadar vergilendirme öncesi de takip etmelidir (Tosuner,1989:69).

1.2.5.Psikolojik Nedenler

Kamu harcamalarının etkin kullanımı ve kamu hizmetlerinin mükelleflerin tercihlerini dikkate alan bir şekilde yapılması, vergiye olan yaklaşımlarını da olumlu şekilde etkileyecektir. Aksine, mükellefler ödemiş oldukları vergilerin savurganca kullanıldığını düşündükleri halde vergi ödemekten dolayı hoşnutsuz olacaklardır. Bu nedenle, ödenen vergilerin kamu hizmeti olarak geri dönmesi, mükelleflerde ödemiş oldukları vergilerin yerinde harcandığı hissini yaratması açısından önemlidir. Psikolojik nedenler vergi bilincinin oluşmaması ve vergi mükelleflerinin devlete karşı güvensizliği olarak iki başlıkta incelenecektir(Ömürbek vd., 2007:104).

1.2.6.Muhasebe Uygulamalarından Kaynaklanan Nedenler

Vergi kayıp ve kaçaklarının muhasebe uygulamalarından kaynaklanan nedenlerinin başında muhasebe kayıt hataları ve hileleri gelmektedir(Güçlü,2005: 74-75).

Muhasebe kayıt hataları, finansal tablolarda ve muhasebe kayıtlarında yapılan matematiksel yanlışlıklar ya da muhasebe ilkelerinin uygulanmasında gözden kaçma ve gerçek verilerin yanlış beyanlarıdır (Çatıkkaş, 2011:19) (Glasser, 1990: 255). Muhasebe hataları genel olarak kanun, yönetmelik ve yönerge gibi yasal mevzuata, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile işletme politikalarına ve doğruluğu kabul edilen ilke ve prensiplere aykırı olan; ancak kasit unsuru olmayan hareket ve davranışlardır(Özeroğlu, 2014:183-185).

1.2.7.Vergi Mükelleflerinden Kaynaklanan Nedenler

Vergi kayıp ve kaçaklarının önemli bir kesimi vergi yasalarının çiğnenmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Kazancın kasten gizlenmesi ve aynı şirketin farklı departmanları arasındaki işlemlerin yine kasten yanlış raporlanması bunlara örnek olarak gösterilebilir. Toplanan vergilerin, zorunlu toplumsal hizmetlerin yerine getirilmesine, hane halkı ve işletmeler için vazgeçilemez altyapı çalışmalarına, araştırma, sağlık, eğitim, güvenlik ve daha birçok kamusal faaliyetlerin yerine getirilmesine kaynak sağladığı çoğu insan tarafından bilinmesine karşılık, çok az kişi veya işletme vergi ödeme konusunda hevesli davranmaktadır. Ortaya çıkan vergi kayıp ve kaçakları, hükümetlerin bu tür hizmetler için kullanabileceği kaynakların azalmasına yol açmaktadır (Owens, 2006:5) (Marşap, 1996: 122-123)

1.2.8.Kayıt Dışı Ekonomiden Kaynaklanan Nedenler

Kayıtdışı ekonominin meydana getirdiği vergi kaybı, toplanması gereken potansiyel vergi geliri ile fiili olarak toplanan vergi geliri arasındaki fark olarak nitelendirilebilir. Yapmış oldukları gelir getirici faaliyetlerini kayıtlı tutmayan ekonomik birimler, vergi, sigorta ve benzeri yükümlülükler açısından önemli bir avantaja sahiptirler ve kayıtlı çalışanlara oranla daha yüksek bir harcanabilir gelir elde ederler. Bu durumda rekabet gücü azalan ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan kayıtlı işletmeler iki yola başvurabilmektedir. Birincisi kendi faaliyetlerini de kayıt dışına çıkararak rekabet gücünü geri kazanmaya yönelebilirler. İkinci yol olarak ise, devlet birimlerinden kayıtdışı ekonominin etkin bir şekilde denetlenerek en aza indirilmesini talep ederler. Şayet bu talepler karşılanmaz ise, kayıtlı ekonomik birimlerin de kayıt dışına çıkması kaçınılmazdır. Bu süreç vergi kayıp ve kaçaklarında artışa, dolayısıyla vergi gelirlerinde azalışa neden olacaktır (Tekin, 2003:67).

2.Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel veri analizi yapılmıştır. Nicel veri analizi katılımcılardan elde edilen verilerin sayı gibi bir takım nicel değerlerin kullanılarak yapılan analizlerdir.

Araştırmanın yöntemi nicel veri analizine dayalı olarak tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modeli olay, vaka hakkında mevcut durumu bir müdahalede bulunmadan ortaya koyan çalışmalardır. İlişkisel tarama modelleri, iki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçladığı gibi iki değişken arasında karşılaştırmayı da amaçlayan çalışmalar olabilir.

Nicel veri analizi dayalı olarak yapılan bu araştırmada araştırmanın amacına uygun olarak aşağıda yer alan araştırma hipotezleri ve soruları oluşturulmuştur.

2.1.Araştırma hipotezleri ve araştırma soruları

Yapılan bu araştırmada vergi kayıp ve kaçaklarının nedenlerinin tespiti amaçlı aşağıda yer alan hipotezleri ve araştırma soruları oluşturulmuştur.

Araştırma Hipotezleri

H0: Cinsiyete göre vergi kayıp ve kaçaklarının nedenleri ve alınması gereken önlemlere ilişkin katılım düzeylerinde farklılık yoktur.

H1: Cinsiyete göre vergi kayıp ve kaçaklarının nedenleri ve alınması gereken önlemlere ilişkin katılım düzeylerinde farklılık vardır.

H0: Mesleki kıdeme göre vergi kayıp ve kaçaklarının nedenleri ve alınması gereken önlemlere ilişkin katılım düzeylerinde farklılık yoktur.

H2: Mesleki kıdeme göre vergi kayıp ve kaçaklarının nedenleri ve alınması gereken önlemlere ilişkin katılım düzeylerinde farklılık vardır.

H0:Eğitim düzeyine göre vergi kayıp ve kaçaklarının nedenleri ve alınması gereken önlemlere ilişkin katılım düzeylerinde farklılık yoktur.

H3: Eğitim düzeyine göre vergi kayıp ve kaçaklarının nedenleri ve alınması gereken önlemlere ilişkin katılım düzeylerinde farklılık vardır.

2.2.Bulgular

2.2.1.Araştırma Sorularına İlişkin Bulgular

Tablo 1. Cinsiyete Göre Mali Nedenler ve Alınması Gereken Önlemlere Katılım Düzey Farklılık Analizi

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	p
						0.627
15. Doğrudan vergi gelirlerinin, toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?	Kadın	40	3.625	1.0048	0.486	
	Erkek	211	3.531	1.1434		
29. Uygulanan ekonomik programlarda halkın desteğini sağlamaya yönelik tedbirler alınmalı mıdır?	Kadın	40	4.025	.8912	-2.769	0.006
	Erkek	211	4.445	.8786		

Tablo 1’te görüldüğü gibi “Doğrudan vergi gelirlerinin, toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?” ifadesinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. (t=0,486; p=0,627 > 0,05).

“Uygulanan ekonomik programlarda halkın desteğini sağlamaya yönelik tedbirler alınmalı mıdır?” ifadesinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik

ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($t=-2,769$; $p=0,006 < 0,05$). Söz konusu farklılık erkeklerin lehinedir. Erkekler bu ifadeye daha yüksek düzeyde katılmaktadırlar.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Muhasebe Uygulamalarından Kaynaklanan Nedenler ve Alınması Gereken Önlemlere Katılım Düzey Farklılık Analizi

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	p
6. Muhasebe meslek mensuplarının yaptığı işlemler “hata yapılma olasılığı dikkate alınarak” incelenmeli midir?	Kadın	40	3.925	.9167	0.992	0.325
	Erkek	211	3.758	1.2357		
17. Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarına yönelik kamu denetimi daha etkin bir yapıya kavuşturulmasının gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?	Kadın	40	3.250	1.4097	-.680	0.500
	Erkek	211	3.412	1.2404		
28. Muhasebe meslek mensuplarının niteliklerini artırmaya yönelik sürekli eğitim programları hazırlanıp uygulanması sizce gerekli midir?	Kadın	40	4.375	.8679	1.062	0.289
	Erkek	211	4.194	1.0072		

Tablo 2’de görüldüğü üzere “Muhasebe meslek mensuplarının yaptığı işlemler “hata yapılma olasılığı dikkate alınarak” incelenmeli midir?” ifadesinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($t=0,992$; $p=0,325 > 0,05$).

“Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarına yönelik kamu denetimi daha etkin bir yapıya kavuşturulmasının gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?” ifadesinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($t=-0,680$; $p=0,500 > 0,05$).

“Muhasebe meslek mensuplarının niteliklerini artırmaya yönelik sürekli eğitim programları hazırlanıp uygulanması sizce gerekli midir?” ifadesinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($t=1,062$; $p=0,289 > 0,05$).

Tablo 3. Mesleki Kıdemine Göre Mali Nedenler ve Alınması Gereken Önlemlere Katılım Düzey Farklılık Analizi

	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
15. Doğrudan vergi gelirlerinin, toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek	1-5 yıl	56	3.661	1.2399	1.909	0.109
	6-10 yıl	40	3.625	.8679		
	11-15 yıl	50	3.600	.9258		
	16-20 yıl	30	3.833	.9129		

olduğunu düşünüyor musunuz?	21 yıl ve üzeri	75	3.267	1.2980		
	Toplam	251	3.546	1.1211		
29. Uygulanan ekonomik programlarda halkın desteğini sağlamaya yönelik tedbirler alınmalı mıdır?	1-5 yıl	56	4.089	1.0834		6-10 yıl > 1-5 yıl p=0,011
	6-10 yıl	40	4.750	.4385		
	11-15 yıl	50	4.500	.6776	3.652	0.007
	16-20 yıl	30	4.333	.7581		
	21 yıl ve üzeri	75	4.333	1.0179		
	Toplam	251	4.378	.8923		

Tablo 3’de görüldüğü üzere katılımcıların “Doğrudan vergi gelirlerinin, toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?” puanları ortalamalarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. (F=1,909; p=0,109 > 0.05).

“Uygulanan ekonomik programlarda halkın desteğini sağlamaya yönelik tedbirler alınmalı mıdır?” puanları ortalamalarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=3,652; p=0,007 < 0.05). Hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe testi sonucunda 6-10 yıl ile 1-5 yıl kıdemde 6-10 yıl kıdeme sahip olanlar daha yüksek düzeyde katılmaktadırlar (p< 0.05) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 4. Mesleki Kıdemine Göre Muhasebe Uygulamalarından Kaynaklanan Nedenler ve Alınması Gereken Önlemlere Katılım Düzey Farklılık Analizi

	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark	
6. Muhasebe meslek mensuplarının yaptığı işlemler yapılmaması dikkate alınarak incelenmeli midir?	1-5 yıl	56	4.196	.9423	19.657	0.000	6-10 yıl > 1-5 yıl p=0,046
	6-10 yıl	40	4.875	.3349			1-5 yıl > 11-15 yıl p=0,005
	11-15 yıl	50	3.400	1.2936			1-5 yıl > 16-20 yıl p=0,011
	16-20 yıl	30	3.333	1.1244			1-5 yıl > 21 yıl ve üzeri p=0,000
	21 yıl ve üzeri	75	3.333	1.1429			
Toplam	251	3.785	1.1906				
17. Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarına yönelik denetimi daha etkin bir kavuşturulmasının gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?	1-5 yıl	56	3.571	1.0065	3.875	0.005	16-20 yıl > 11-15 yıl p=0,018
	6-10 yıl	40	3.500	1.6013			
	11-15 yıl	50	3.000	1.1952			
	16-20 yıl	30	4.000	1.1744			
	21 yıl ve üzeri	75	3.200	1.2302			
Toplam	251	3.386	1.2673				
28. Muhasebe meslek mensuplarının niteliklerini artırmaya yönelik sürekli eğitim programları hazırlanıp uygulanması sizce gerekli midir?	1-5 yıl	56	4.375	.7761	7.939	0.000	1-5 yıl > 21 yıl ve üzeri p=0,018
	6-10 yıl	40	4.625	.4903			6-10 yıl > 21 yıl ve üzeri p=0,001
	11-15 yıl	50	4.100	.9530			16-20 yıl > 21 yıl ve üzeri p=0,001
	16-20 yıl	30	4.667	.7581			
	21 yıl ve üzeri	75	3.800	1.2302			
Toplam	251	4.223	.9869				

Tablo 4'te görüldüğü üzere katılımcıların Muhasebe meslek mensuplarının yaptığı işlemler "hata yapılmaması dikkate alınarak incelenmeli midir?" puanları ortalamalarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. (F= 19,657; p=0,000 < 0.05). Hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe testi sonucunda 6-10 yıl ile 1-5 yıl kıdemde 6-10 yıl kıdeme sahip olanlar lehine, 1-5 yıl ile 11-15 yıl ve 1-5 yıl ile 16-20 yıl ve 1-5 yıl ile 21 yıl ve üzeri kıdemde 1-5

yıl kıdeme sahip olanlar daha yüksek düzeyde katılmaktadırlar ($p < 0.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

“Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarına yönelik kamu denetimi daha etkin bir yapıya kavuşturulmasının gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?” puanları ortalamalarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F = 3,875$; $p = 0,005 < 0.05$). Hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe testi sonucunda 16-20 yıl ile 11-15 yıl kıdemde 16-20 yıl kıdeme sahip olanlar daha yüksek düzeyde katılmaktadırlar ($p < 0.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

“Muhasebe meslek mensuplarının niteliklerini artırmaya yönelik sürekli eğitim programları hazırlanıp uygulanması sizce gerekli midir?” puanları ortalamalarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F = 7,939$; $p = 0,000 < 0.05$). Hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe testi sonucunda 1-5 yıl ile 21 yıl ve üzeri kıdemde 1-5 yıl kıdeme sahip olanlar lehine, 6-10 yıl ile 21 yıl ve üzeri kıdemde 6-10 yıl kıdeme sahip olanlar lehine, 16-20 yıl ile 21 yıl ve üzeri kıdemde 16-20 yıl kıdeme sahip olanlar daha yüksek düzeyde katılmaktadırlar ($p < 0.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 5. Eğitim Düzeyine Göre Mali Nedenler ve Alınması Gereken Önlemlere Katılım Düzey Farklılık Analizi

		n	$\bar{X}$	ss	F	p
15. Doğrudan vergi gelirlerinin, toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?	Lise düzeyi ve altı	66	3.712	1.2742	1.694	.186
	Ön Lisans	55	3.636	1.3104		
	Lisans düzeyi ve üzeri	130	3.423	.9307		
	Toplam	251	3.546	1.1211		
29. . Uygulanan ekonomik programlarda halkın desteğini sağlamaya yönelik tedbirler alınmalı mıdır?	Lise düzeyi ve altı	66	4.455	1.0839	.848	.430
	Ön Lisans	55	4.455	.7892		
	Lisans düzeyi ve üzeri	130	4.308	.8245		
	Toplam	251	4.378	.8923		

Tablo 5’da görüldüğü üzere katılımcıların “Doğrudan vergi gelirlerinin, toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek olduğunu düşünüyor musunuz?” puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F = 1,694$; $p = 0,186$, $p > 0.05$).

“Uygulanan ekonomik programlarda halkın desteğini sağlamaya yönelik tedbirler alınmalı mıdır?” puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F = 0,848$; $p = 0,430 > 0.05$).

Tablo 6. Eğitim Düzeyine Göre Muhasebe Uygulamalarından Kaynaklanan Nedenler ve Alınması Gereken Önlemlere Katılım Düzey Farklılık Analizi

		n	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
6. Muhasebe meslek mensuplarının yaptığı işlemler	Lise düzeyi ve altı	66	3.636	1.3993	1.034	.357	
	Ön Lisans	55	3.727	.9710			

“hata yapılma olasılığı dikkate alınarak” incelenmeli midir?	Lisans düzeyi ve üzeri	130	3.885	1.1590		
	Toplam	251	3.785	1.1906		
17. Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarına yönelik kamu denetimi daha etkin bir yapıya kavuşturulmasının gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?	Lise düzeyi ve altı	66	3.712	1.2123	3.226	.041
	Ön Lisans	55	3.364	1.4448		
	Lisans düzeyi ve üzeri	130	3.231	1.1913		
	Toplam	251	3.386	1.2673		
28. Muhasebe meslek mensuplarının niteliklerini artırmaya yönelik sürekli eğitim programları hazırlanıp uygulanması sizce gerekli midir?	Lise düzeyi ve altı	66	4.394	1.0058	1.361	.258
	Ön Lisans	55	4.182	1.2033		
	Lisans düzeyi ve üzeri	130	4.154	.8668		
	Toplam	251	4.223	.9869		

Tablo 6’de görüldüğü üzere katılımcıların Muhasebe meslek mensuplarının yaptığı işlemler “hata yapılma olasılığı dikkate alınarak incelenmeli midir?” puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F= 1,034$; $p=0,357 > 0.05$).

“Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarına yönelik kamu denetimi daha etkin bir yapıya kavuşturulmasının gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?” puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F= 3,226$; $p=0,041 < 0.05$). Hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tukey HSD testi sonucunda lise düzeyi ve altı eğitim derecesine sahip olanlar ile lisans düzeyi ve üzeri eğitim derecesine sahip olanlar arasında lise düzeyi ve altı eğitim derecesine sahip olanlar daha yüksek düzeyde katılmaktadırlar.

“Muhasebe meslek mensuplarının niteliklerini artırmaya yönelik sürekli eğitim programları hazırlanıp uygulanması sizce gerekli midir?” puanları ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($F= 1,361$; $p=0,258 > 0.05$).

SONUÇ

Meslekte tecrübe sahibi olan daha kıdemli muhasebe mensupları vergiden kaçınma yollarına sebep olabilecek boşlukları ortadan kaldırmaya yönelik önlemleri yeterli görmemektedirler. Bununla beraber vergi yargılama sürecinin daha etkin işlenmesini sağlayacak ve vergi mahkemelerinin aynı konuda farklı kararlar vermemelerini sağlayacak bir yapılanmaya gidilmesi gerektiği, araştırma sonuçlarından açıkça ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda vergi adaletini zaafa uğratan vergi affı uygulamalarına da kesinlikle son verilmelidir. Bunun yanında vergi dairelerinin çağdaş bir örgütlenme yapısına kavuşturulması yönündeki çalışmaların yeterli bir düzeyde olmadıkları muhasebe mensupları 16-20 yıl kıdeme sahip olanlar daha iyi görmektedir. Çağdaş bir örgütlenme yapısı sadece fiziksel düzenlemeler bağlamında düşünülmemelidir. Teknolojik donanım, akademik düzey, hizmet içi eğitim programları ve insan kaynakları gibi ifade edilebilecek unsurlara daha fazla önem verilmesi anket çalışmamızın sonucunda anlaşılmıştır.

“Devletin vergi gelirlerini etkin bir şekilde kullanması konusunda oluşan, toplumsal beklenti karşılanmakta mıdır?” Sorusuna kamu hizmetlerine tahsis edilen vergi gelirlerinin nerelerde ve nasıl kullanıldığına yönelik rapor ve bilançoların yayınlanması gerektiği, çünkü mükellef için olumlu bir psikolojik etki oluşturmaktadır. Ancak sadece bu şekilde bir psikolojik etki yeterli değildir. Bununla beraber vergi adaletini zedeleyen uygulamalara dikkat çekmek de yerinde olacaktır. Vergide adaletini zedeleyen uygulamalar devam ettiği sürece vergiye karşı oluşan

tepkiler artacaktır. Bu bağlamda vergide adaleti zedeleyen uygulamalar tespit edilerek ortadan kaldırılmalıdır. Bu yüzden vergi konusunda toplumda etik kuralların oluşturulması vergi kayıp ve kaçakçılığını ortadan kaldırabilir. Ancak etik kurallar bir toplumun eğitim seviyesinin yükseltilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Bunun için vergi konusunda bireylere zorunlu eğitimden başlayarak bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Aynı zamanda bir toplumsal beklenti olarak ifade edilebilecek vergi gelirlerinin devlet tarafından etkin bir şekilde kullanıldığı anlayışı vergi kayıplarının ortadan kaldırılması sonucu çıkmaktadır.

Tüm bu tartışmalar ışığında vergi kayıp ve kaçakçılığıyla mücadelede sistemli bir plan yapıp, eksiklerin bu plana göre giderilmesi sağlanmalıdır. Türkiye muhasebe standartlarının uluslararası muhasebe standartlarıyla uyumlu hale getirilmesiyle sağlanacağı açık bir şekilde ortadır. Bunun yanında, vergi dairelerinde çalışan gelir uzmanlarının görüşleri de alınarak bu çalışma geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, S. (2003). Vergi Kaybı, Nedenleri ve Yöntemleri, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:178,s.20.
- Çatıkkaş Ö, (2011), “İşletmelerde Mali Tablo Hileleri”, Denetışim Dergisi sayı 8, ss 18-30
- Çavuş, A. (2001). Kaçakçılık Suçunda Netice Unsuru, *Yaklaşım*, Yıl:9, Sayı:104, Ağustos.
- Glasser, K.M.(1990). *Auditing Made Simple*, 1. Baskı, Bungay: Richard Clay Ltd., s.255.
- Güçlü, F. (2005). *Muhasebe Denetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gündüz, Z. “Türkiye’de Vergi Nasıl Kaçırılıyor?”, [http://www.muhasabetr.com/makaleler/020/\(13.05.2015\)](http://www.muhasabetr.com/makaleler/020/(13.05.2015))
- Karakoç, Y.(1995). Vergi Kaçağı Kavramı ve Türleri, *Vergi Dünyası Dergisi*, Sayı:163, s.57
- Kırbaş, S. (1995).** *Kayıt Dışı Ekonomi Nedenleri, Boyutlan, Çözüm Yolları*, Tesev Yayınları, Yayın no: 9, Ankara.
- Köprübası, A.(2000). *Türkiye’de Vergi Kayıp ve Kaçakçılığının Önlenmesinde Muhasebe Denetimi ve Vergi Uygulamalarının Etkinliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Marsap, B. (1996). Muhasebe Mesleği, Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı:37, s.119
- Organ İ. ve Çavdar, F. (2012). Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesinde Uluslararası Alanda Yaşanan Sorunlar, *IUYD’2012 / 3(1)*.
- Owens, J.(2006). *Tax in a Borderless World*, *OECD Centre for Tax Policy and Administration*, OECD Observer, No.257.
- Ömürbek n., Çiçek H. G. ve Çiçek S.(2007). Vergi Bilinci Üzerine Bir İnceleme: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Anketin Bulguları, *Maliye Dergisi*, Sayı: 153.
- Özeroğlu, A.İ. (2014). Finansal Aldatmaca ve İşletme Hileleri, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:2, Sayı:2, s180-196
- Sayar, N. S. (1975). *Kamu Maliyesi*. Cilt:I, Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları No:256, İstanbul: Sermet Matbaası, s.142
- Senyüz, D. (1992). Vergilemede İstikrar İlkesi ve Türk Vergi Mevzuatı. *Maliye Araştırma Konferansları*, Otuz besinci Seri, Yıl. 1991/92, İstanbul.
- Tekin, S. (2003). Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi Denetimi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı:181, s.67
- Tosuner, M.(1989). *1980 Sonrası Türk Vergi Sisteminin Yapısı ve Gelişimi*, Erkekraklı Matbaası, İzmir.
- TUSİAD (2011). Kayıt dışı ekonomiye, kayıtsız kalmaya ne kadar devam edeceğiz?, *Görüş Dergisi*, Şubat 2011.
- Türkal H, Ekici S. M ve İnan M, 2010. “*Vergi Suç Kabahati Kavramı, 4369 Sayılı Yasa Öncesinden Günümüze Yürürlükteki Vergi Suçları- Kabahatleri ve Cezaları*”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt18, Sayı1